

ZAČÍNÁ VSTUP DO ČESKÉ KRONIKY

Karel IV., přízní milosti boží římský císař, vždy rozmnožitel, český král. Pro poučení jeho lidu a proto, aby kroky mravů byly řízeny na cestu míru a věčného štěstí. Je totiž známo, že stát je tehdy šťastný, když trvá na tom, aby jeho správci byli moudří nebo dbali moudrosti. Neboť řeč spojila v jedno lidi, žijící bez moudrosti jako dobytčata, na radu kteréhosi mudrce, jak praví Tullius v první knize Rétoriky,¹⁾ a jeho řeč spolu s moudrou rozvahou je učila zřizovat nejsvětější obce, nejspravedlivější zákony, spravedlivé soudy, řádné sňatky. My tedy, moudrosti boží ustanovený za zrcadlo císařské důstojnosti a český král, podle příkladu Davida, nejspravedlivějšího krále, ve dne v noci rozjímalice o zákonu Páně, bdíme dosti pozorně a v starostlivé mysli přemýšlíme, jak bychom přivolali našemu státu velitele obojího vojska k učení věd, takže se snažíme, aby byl v čase míru jakož i válek vystrojen nejen válečnou zbrojí, ale také vyzbrojen moudrostí a dobrými mravy po příkladu předků. Říká totiž Aristotelés v 3. knize Topiky:²⁾ „Nikdo nevybírá mladé vůdce, protože se neví, zda jsou moudří.“ Ale také, jak říká v 5. knize Etiky: „Nelíbí se mladík mravy nebo věkem“ a Šalomoun v Příslovích:³⁾ Zlořečený stoletý chlapec. Mnohým totiž dala zvítězit spíše zkušenost a rozvaha než ozbrojené vojsko, jak ukazuje Vegetius v knize O vojenství [De re militari]. Prospívá tedy státu nabádat hlavně mladá knížata k napodobování řádných lidí, aby se nestala nezdrábnými. Platí totiž onen blud, podle výroku Augustinova ve spise O boží obci [De civitate dei], že knížata se domnívají, že vzešla z rodu bohů, takže jsou jim vlastní ctnosti a protivně neřesti, a kráčejíce ve stopách předků, dychtí více po slávě než po životě — tím vlastním přece ve vhodný čas pohrdnou. A abych uvedl Vergiliův verš:⁴⁾

~ ~ ~ ~ ~

„K [vlasti] v něm zvítězí láska a nesmírná po slávě touha.

~ ~ ~ ~ ~

tě se vždy dožaduje uslechtilý duch.“

Odměnou šlechetnosti je totiž úcta, a té se dostává velkodušným a řádně pracujícím, jak praví Aristotelés v 4. knize Etiky:⁵⁾ „Neboť být chválen bez ctností není nic jiného než nicotná ironie, a jedná poštelile, kdo si

přeje být chválen, aniž dosáhl vrcholu ctnosti.“ Ale z chváleného se stává neslavným ten, kdo je chválen bez ctnosti. „Za důstojnější jsem ji pokládal,“ praví Šalomoun,⁶⁾ nežli berly a stolice královské, i zboží za nic jsem položil u přirovnání k ní. Budu mít z ní slávu v lidu obecném“ a zanechám po sobě věčnou památku, která povede ke království věčnému. Toto je věž Davidova s baštami dobrých skutků. Visí z ní tisíc štítů cizinců, celá výzbroj statečných. „Aj,“ pravila nevěsta v Písni,⁷⁾ „lože Šalomounovo, . . . střeží nejsilnější z Izraelských . . . z nichž jeden každý má svůj meč při boku svém z příčiny strachu nočního.“ To jsou urozená knížata, nesou kupředu hrady Páně, dokud by po zabítí nejbídnějších kananejských strůjců nepravosti neuvedli poddané do země slíbené vítězům v odměnu za ctnosti.

Slavné války se totiž vedou netoliko silou zbraní, ale také a spíše zdravým rozumem s věrností ke knížeti fidioci moudrosti, jak praví Sallustius⁸⁾ a sv. Augustin v knize O boží obci [De civitate dei], říká toto: „Nemyslete, že naši rodičové učinili z malého státu veliký toliko zbraněmi. Neboť kdyby tomu tak bylo, my bychom měli stát mnohem větší než oni, neboť máme větší hojnost zbraní, koní i přátel; ale oni měli jiné vlastnosti, které my vůbec nemáme; pili doma, venku spravedlivou vládu, ducha volného pro přemýšlení, nepropadlého žádné neřesti nebo chtivosti. Místo toho projevujeme doma lenost, venku hrabivost, nerozlišujeme dobré a zlé.“⁹⁾

Aby se tedy náš stát radoval z klidného míru ducha i doby a abychom po úplném vyhlazení strůjců nepravosti přivolali rozmařilé duše urozených příjemnými příklady k řádným mravům, přikázali jsme, aby ctihodný otec, bratr Jan, řečený z Marignoly, z Florencie, biskup bisignanský z řádu minoritů, spolustolovník v naší císařské sině, prošel staré i nově nejasné sepsané příběhy kronik, zvláště českých. Rozkázali jsme, aby odstranil nejasné dvojsmysly a vynechal, co je nadbytečné, a vložil některé prospěšné zprávy, počínaje nejprve od Adama až po naše šťastné časy, ve třech oddílech, aby v nich zasvítla záře věčného světla a obraz nejsvětější Trojice, aby byla objasněna trojice našeho trojitého stvořeného obrazu latinsky, jasným slohem, aby je způsobem, který z toho vyplývá, přetvořil k chvále nejsvětější Trojice, již náleží chvála a sláva na věky věkův, amen.

Aby se tedy, nejjasnější císaři a vždy rozmnožiteli, tvůj námět a úmysl ani nudně ani zbytečně nepošpínal při takovém úsilí, ale aby s božskou pomocí Minervy dosáhl duch výsledku, jaký vyžaduje jasnost tvého majestátu, já, bratr Jan, řečený z Marignoly, z Florencie, z řádu minoritů, biskup bisignanského kostela, kaplan tvého císařského paláce, chtěje být vždy poslušen tvých pokynů, odvažuji se zaměřit pero k dovršení tohoto díla. Začal jsem upravovat příběhy českých kronik jaksi nejasné dříve sepsané v jediný jasnější souhrn podle schopnosti svého nadání, rozdělil ho na tři části způsobem, který následuje, aby to, co dříve uzavírala hluboká temnota, záměr počatého díla učinil zřetelným.

¹⁾ *M. Tullius Cicero*. Dvě knihy o rétorice neb o sledování látky I,2.

²⁾ *Aristotelés*, Topiky III, 2.

³⁾ *Správné*: Proroctví Izaiáše proroka 65,20.

⁴⁾ *Aristotelés*, Etika Nikomachova IV 1123b.

⁵⁾ *Knihy moudrosti VII, 8; VIII, 13.*

⁶⁾ *Píseň Šalomounova 3, 7–8.*

⁷⁾ *Sallustius*, Spiknutí Katilinovo 52, 19.

⁸⁾ *Augustinus*, O boží obci V, 12.

KAPITOLA
O ROZVRŽENÍ KNIHY

Protože první kniha čili oddělení zahrnuje jaksi božský neboli přirozené zákonitý vůdčí princip a protože bude obsahovat události, postupující od prvotního Boha, stvořitele všeho, přes Adama až k Noemu, a po potopě až k Babylónské věži a obsáhne i rozdělení zemi, rozhodli jsme se tedy nazvat ji thearchická podle *theos*, což znamená Bůh, jako boží neboli theologickou. Druhá se bude jmenovat monarchická, bude totiž obsahovat příběhy Franků neboli Galů od prvního Nemprota až po naše šťastné časy, hlavně Čechů, odkud Tvá Jasnost odvozuje svůj původ. Zahrne také říši Římanů a říše všech prvotních národů. Třetí se po zásluze nazývá hierarchická neb kněžská nebo církevní; neboť sahá od prvního nejvyššího kněze Melchisedecha, potom Abela přes Mojžíše a Aarona až po skutečného velekněze Kristova, přes stídnání římských papežů a přes české biskupy až k současnému českému primasovi, ctihodnému Arnoštovi, prvnímu pražskému arcibiskupovi; rovněž tak jsme pokládali za nutné shrnout svou péči činy a zázraky svatých českých patronů.

Aby však spojení duchovního a světského nezpůsobilo zmatek a aby stručně, jasně a zřetelně zjevilo duši čtoucího nejčistší pravdu, rozhodli jsme se uspořádat je do určitých oddílů a kapitol. Protože se však růže rodí z trnů a Kristus se zrodil z dobrých i špatných rodičů, i běh celých svatých knih usiluje popsat dva rody nebo také obce, totiž zlých a dobrých, z nichž první, totiž obec zlých, vzala počátek od bratrovraha Kaina až po Lamecha vraha a její řádu navazuje po potopě Nemprot, kdežto pokolení obce boží počíná od Abela, prvního mučedníka, panny, kněze, a jeho posloupnost pokračuje Sethem a Enochem, který začal zvát jméno boží. Proto začneme příběh obou od počátku světa.²

• • •

Neboť abych stručně vsunul něco z toho, co jsem viděl, [já] bratr Jan z Florencie, z řádu minoritů, nehodný biskup bisignanský, léta Páně 1334,³ jsem byl od sv. papeže Benedikta XII. spolu s jinými poslán jako vyslanec a legát s papežskými listy a dary k Chánovi, nejvyššímu císaři všech Tatarů, jenž panuje uprostřed východního světa a jehož moc, množství měst, zemi, jazyků, bohatství a spravování takřka nesčetných národů pře-

I

konává všechno vyprávění. Odešli jsme z Avignonu v prosinci, došli jsme na počátku půstu do Neapole a zde jsme až do velikonoce, které byly koncem března, čekali na janovskou loď, jež měla připlout s posly Tatarů. Chán z Pekingu, převelikého města, je vyslal k papeži, aby byli posláni vyslanci a aby se otevřela cesta a byla uzavřena smlouva s křesťany, protože velice ctil a miloval naši viru. Také nejvyšší knížata celé jeho říše — a je jich více než třicet tisíc, nazývají se Alani a řídí celou východní říši — jsou křesťané ve skutečnosti i podle jména a říkají, že jsou služebníky papeže a jsou připraveni zemřít za „Franquis“ — tak nás totiž jmenují ne podle Francie, ale podle Franquia. První jejich apoštol byl bratr Jan řečený z Monte Corvina,⁴ který byl nejprve rytířem, soudcem a učencem císaře Fridricha a po sedmdesáti dvou letech se stal velmi učeným a vzdělaným bratrem minoritů.

Dospěli jsme pak 1. května přes moře do Konstantinopole a byli jsme v Peře⁵ až do svátku sv. Jana Křtitele [24. června] nikoli nečinně, protože jsme vedli převlekou disputaci s řeckým patriarchou a celým jejich koncilem v paláci svaté Sofie, kde Bůh pro nás učinil nový zázrak, dávaje nám výmluvnost a moudrost, které nemohli odporovat, a byli nezbytně nuceni uznat, že jsou schismatici, nic neudávající na zakrytí svého zatracení, leč nesnesitelnou pýchu římských biskupů. Odtud jsme pluli po Černém moři a v osmi dnech jsme dorazili do Kaffy, kde jsou křesťané mnoha sekt. Odtud jsme přišli k prvnímu tatarskému císaři Uzbekovi⁶ a odevzdali jsme listy, látky, koně, drahokamy a papežovy dary. A po zimě, dobře najedení, oblečení a velkolepě odměnění, s jeho koňmi a na jeho náklad jsme došli do Armaleku⁷ ve střední říši, kde jsme zřídili kostel, koupili pozemek, opatřili prameny, zpívali mše a mnohé pokřtili.

Kázali jsme volně a veřejně, aniž vadilo, že v minulém roce tamtéž vytrpěl slavné mučednictví pro Krista biskup a šest jiných bratrů minoritů skvělých se zázraky, jejichž jména jsou: bratr Richard, biskup, rodem Burgundan, bratr František z Alexandrie, bratr Paskal Španěl, který byl prorokem a viděl otevřená nebesa a předpověděl sobě a svým druhům mučednickou smrt, předpověděl, že Tataři ze Saray budou zničení povodní, že Armalek zahyne pro jejich umučení, že onen císař třetího dne po jejich umučení bude zabit a mnoho jiných slavných věcí; bratr Vavřinec z Ankony, bratr Petr, bratr Ind, jejich tlumočník, a kupec Gillotus. Třetí rok po odchodu od kurie, vracejíce se z Armaleku ko-

lem hranic, dospěli jsme ke Cyalloskaganu, to jest k pískovému horám, které vytvořily větry.⁸ Nikdo před Tataři nemyslí, že za nimi je obyvatelná země a nepředpokládalo se, že je dále vůbec nějaká země. Tataři však z vůle boží s podivuhodným úsilím přešli hory a octli se na veliké rovině, které filozofové říkají vyprahlé a nepřežitelné pásmo. Tataři jí však přece přešli a já také podvakrát. O ni píše v žalmech David: položil poušť atd.⁹ Když jsme jí přešli, dorazili jsme do Pekingu, kde je nejvyšší sídlo východní říše, o jehož neuvěřitelné velikosti, obyvatelstvu a vojenském uspořádání budíž pomlčeno. Největší Chán pak, když spatřil oře a papežovy dary a listiny s bulami a také nás se zlatem krále Roberta,⁹ zaradoval se velkou radostí, pokládaje všechno za velmi dobré, ba nejlepší, a svrchované nás uctil.

Já pak slavnostně oděn s překrásným křížem, který nesli přede mnou, se světlý a kadidlem, zpívaje Věřim v jednoho Boha [Credo in unum deum], jsem vešel před onoho Chána sídličního ve skvělém paláci a po skončení zpěvu jsem mu dal štědré požehnání, které s pokorou přijal.

A tak jsme byli uvedeni do císařského sálu, který byl pro nás s úctou připraven. Byli určení dva přední mužové, kteří nám byli velmi ochotně k službám ve všem, co jsme potřebovali při jídle a pití až po knoty do svítilen, a byli nám přiděleni sluhové a služebníci z císařského dvora. Takto se o nás starali po čtyři roky, vždy s nekončnou úctou, vystrojivše nás a naše družiny drahocennými oděvy. A jestliže jsem vše dobře spočítal, vynaložil na nás císař více než čtyři tisíce hřiven. Bylo nás dvaatřicet osob.

Konaly se pak četné a slavné rozpravy namířené proti židům a jiným sektám, vzešel i hojný prospěch duším v onom císařství. Bratři minorité mají totiž v Pekingu katedrální kostel a slavné arcibiskupství přímo vedle paláce a mnoho jiných kostelů ve městě i zvony a všichni jsou živi s velkou úctou z císařova stolu. Když pak onen císař viděl, že nikterak nechce zůstat, dovolil, abych se s tím, co na mne za tři roky vynaložil, a s dary vrátil k papeži a žádal, abych byl rychle vyslán já nebo jiný kardinál s plnou mocí a aby to byl biskup, protože tu hodnost mají všichni na východě nejvíce v úctě, ať jsou křesťany nebo ne, a aby byl z řádu minoritů. Neboť ty jediné znají jako kněze a domnívají se, že papež je vždycky takový, jako byl onen papež Jeroným,¹⁰ který jim poslal vyslance, jehož Tataři a Alaní uctívají jako svatého a o němž byla zmínka výše.

Byli jsme tedy v Pekingu asi tři roky,¹¹ odtud jsme zamířili své kroky přes Manzi¹² asi s 200 koňmi a velkole-

pými dary pana císaře a viděli jsme chloubu světa v tolika městech, zemích, osadách a věcech zjevenou, že to žádný jazyk nemůže dostatečně vyjádřit. Od svátku sv. Štěpána [26. prosince] pak až do Květné neděle jsme pluli přes Indické moře k nejproslulejšímu městu Indie jménem Columbum,¹³ kde se rodí veškerý pepř, co je ho na světě. Roste na keřích, které se pěstují všude po zpusobu vinic. Keř tvoří nejprve hrozny zelené barvy jako divoká réva, potom tvoří zrna, v nichž je červené víno; to jsem vlastní rukou vymačkal do poháru a užíval ho jako koření. Potom plody uzrávají a usychají na stromě a vysušují se velkým horkem a suché se srážejí hůlkou, padají na plachty a sbírají se.

Tohle jsem viděl na vlastní oči a rukama jsem se toho dotýkal po čtrnáct měsíců; pepř se nepálí, jak mýlně vypravují spisovatelé, ani se nerodí na pouštích, ale v zahradách, a majitelé zahrad nejsou Saraceni, ale křesťané sv. Tomáše. Ti mají ve svých rukou správu veřejné váhy celého světa pro obchod pepřem; z toho příjmu připadlo na mne jakožto legáta papežského měsíčně sto zlatých fanů jejich měny, nakonec tisíc.

Je tam kostel křesťanů římské církve zasvěcený sv. Jiří, kde jsem se zdržel, vyzdobil ho znamenitými malbami a učil tam svatému zákonu. Nakonec jsem, překonávaje slávu velkého Alexandra, jenž tam vztýčil sloup, postavil na nejzazším výběžku světa¹⁴ proti ráji kamenný památník a polil svrchu olejem,¹⁵ totiž mramorový sloup a na něm kamenný kříž, který má trvat až do konce světa. Vztýčil jsem ho, posvětil a požehnal v přítomnosti bezpočtu lidí a dal jsem do něho vyřít znak papežův i svůj a nápis v písmu indickém a latinském. A přední muži mě nesli na ramenou na lůžku neboli v nosítkách jako Šalomouna. Odtud, rozloučiv se s bratry a vykonav mnoho slavných činů, jsem po roce a čtyřech měsících spěchal k přelavné královně Sábě.¹⁶ Byli jsme od ní uctěni a potom, když jsme tam získali mnoho duší — je tam totiž málo křesťanů —, jsme mířili přes moře k Cejlonu, proslulé hoře naproti ráji. Od Cejlonu k ráji, jak říkají obyvatelé podle vyprávění otců, je čtyřicet italských mil, takže prý je slyšet zvuk pramene vod padajících z ráje.

KAPITOLA O RÁJI

Ráj je místo na zemi obklopené mořem Oceánem na východní straně, za Indii Columbinou proti hoře Cejlon, nejvyšší místo nad veškerou zemí, dosahující, jak dosvědčuje Johannes Scottus, k měsíční kouli, vzdálené všech sporů, místo příjemné všelikou lahodností a jasností. V jeho středu prýští pramen vyvěrající ze země a zavlažuje podle okolností ráj a všechny jeho dřeviny. Pěstují se tu všechny stromy rodící nejlepší ovoce úžasné krásy, lahodnosti a vůně k obživě lidí. Onen pramen stéká z hory a padá do jezera, které filo-

⁸ Kniha žalmů 106/107, 35.

⁹ První kniha Mojžíšova [Genesis] 28, 18.

muži, dobrými mravy, vědami a proslulými ctnostmi. Protože pak ozdobou krále je zkoumat pověsti a probádat moudrost předků, tento přelavný císař neustal zkoumat hluboká tajemství řeckého Pisma po vzoru učence blahoslaveného Dionysia.¹⁶ Také pronikaje s Janem, prostředníkem nebeské síně, na nebesa velmi rychlým letem prostřednictvím prorocství, zázraků, znamení a příkladů, hledí na nepostizitelnou Trojici skrze stvořený obraz nestvořeného majestátu, aby jako ona velká orlice označená věštbou Ezechiellovou dlouhým rozmachem křidel s hojností pestrého peří letěl k Libanonu svatého Pisma a odnesl dřeň cedru, tj. úplně a nejlahodnější poznání pravdy analogicky s Janem, historicky pod vedením Lukášova býka, alegoricky s moralistou Matoušem a tropologicky za vedení lvího řevu Markova, přičemž desí bezbožné, zbožné duše povzbuzuje k rozletu a sám rozpínaje křídla přijímá je k sobě, vznáše se nad nimi příklady a dobrodiními milosti. Aby před očima sedícího na trůně, tak jako muž Bohu velmi milý, s Danielem, podle svědectví Gabrielova, poznával pravdu časů a s Izaiášem, byv očištěn oním létajícím Serafinem, rty, jichž se dotkl řežavý uhlík, který byl Serafin odnesl z nejsvětějšího oltáře ustanovení Pisma, třikrát zpíval, přeje si, aby toto dílko bylo ve třech částech, trojslovi: „Svatý, svatý, svatý“ tomu, jenž sedí na trůně v nebeské slávě, jemuž náleží chvála a sláva, amen.¹⁷

ZAČÍNÁ POPIS ČECH A ODKUD ODVOZUJÍ PŮVOD

Jafet, náš otec, je třetí syn Noemův, a od něho vzali Slované a Češi svůj počátek, ne od Chama, jak někteří lživě tvrdí. Jafet obdržel Evropu,¹⁸ jejíž hranice sahají od hor Kilikie a Sýrie směrem k severním končinám až k řece Tanais a ke Gadymu¹⁹ a až k území Morochů směrem na západ a k oceánu. Jména dvaceti sedmi provincií a zemi a řečí jsou: Mogog, z něhož pocházejí Skytové a Góti; Gomer, z něhož pocházejí Galové; Madaym, z něhož vzešli Médové; Tubal, z něhož pocházejí Španělé; Janan, z něhož vzešli Řekové, kteří se nyní nazývají Italikové, neboť žijí v té zemi Itálii, která kdysi podle Jeronyma byla zvána Velké Recko. Odtud byli bofitelé Tróje, a to byli Italikové, jak výslovně dokazuje Pantheon, onen slavný muž Gottfried Viterbský, a takto praví veršem:

~~~~~  
*Recko, o němž se soudí, že tehdy přemohlo Trójské.*<sup>21</sup>  
 ~~~~~


Neboť italská země byla větší než Recko. Dnes tu žijí Beneventanové, Apulové, Kalabrové a Regniculové a i dnes se tu pěstuje řecké víno. Dále Mosoth, z něhož pocházejí Kappadočtí; Tyras, z něhož pocházejí Thrákové; z italského Janana, jiným jazykem Janus i z galského Gomera vzešli první Čechové, jak se zdá z dějin. Dále Elysa, z něhož pocházejí Elysanové, dnes, jak už to bývá, po změně písma Slované; Ascenez, z něhož pocházejí Graculové, což jsou dnes Rekové, Erifaz, z něhož pocházejí Frisové; Dogorina, z něhož pocházejí Frygové, Taysis, z něhož pocházejí Italikové; Chetym, z něhož pocházejí Kypfané i Dedaym, z něhož pocházejí Galové, zvaní i Burgundáné. Od Elysa pocházejí Slované, kteří se nesprávným jménem nazývají Slávové, jako by se nazývali sluneční nebo zářící nebo spíše slavní. Část jich tvoří Čechy. Byl mezi nimi totiž kdosi jménem Boya a podle něho byla nazvána Boemia.²⁰

POPIS ČESKÉ ZEMĚ A JEJÍCH ZVLÁŠTNÍCH VLASTNOSTÍ

Čechy, část Germanie, leží v Evropě a rozkládají se pod severní točnou směrem k severní končině. Jsou vysokými horami odděleny od Pannonie [Uher] a od ostatních národů je dělí hory, lesy a řeky. Je to krajina znamenitě lahodností podnebí s velmi zdravým povětrím, bezpečná pro výšku hor, velmi bohatá na zlato, stříbro a jiné kovy, nepostrádá vinice, je významná prameny a řekami. Proslulá je jedna řeka jménem Labe, která pramení z české hory a mnoho jiných řek jako Vltava, která teče kolem města Prahy. V jejích horách je dostatek smrků a jedlí, léčivých rostlin podivných a vonných. Je v ní hojnost zlata a stříbra a všech kovů nad všechny západní kraje. Žijí tu také nesčetná zvířata domácí i lesní jako medvědi, kančí, jeleni, kamzíci, srnci, buvoli a zubří. Je tu i zvířete veliké jako kráva, divoké a zuřivé s velkými rohy, jimiž se ale nebrání. Toto zvířete má pod bradou velký vak, v němž shromažďuje mnoho vody a při běhu ohřívá podivným způsobem v onom vaku vodu, kterou vrhá na psy a lovce, a čehokoli se dotkne, to odře a hrozně spálí. Tato země je obklopena z východu Polskem a Moravou, ze severní strany Saskem, z jižní strany Rakouskem a ze západní ji obklopuje Bavorsko a Německo.

¹⁶ Gottfried de Viterbo, Pantheon, vyd. Pistorius, str. 116.

¹⁸ Prorocství Izaiáše proroka 19,18.